

## **СЕКЦІЯ VIII**

# **ФІЛОСОФСЬКІ РЕЦЕПЦІЇ НА ТЛІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ**

*І. Д. Загрійчук*

### **ФІЛОСОФІЯ І СИСТЕМНІСТЬ ЗНАНЬ В ОСВІТІ**

Давно відомо, що істина існує в системі. Тільки те знання може бути істинним, яке хоч завше і диференційоване, однак усі його окремі структурні елементи пов'язані в єдине ціле, узгоджені в собі, або, іншими словами, складають систему. Тому якщо говорити про системність знань, то спочатку слід визначитись з тим, що таке система.

Системи бувають різними, але класичним визначенням системи є таке утворення, така сукупність елементів, які пов'язані між собою необхідним чином.

Візьмемо кілька прикладів: юрба на вулиці; трудовий колектив; члени однієї родини, наприклад, рідні брати і сестри. Які із цих утворень, сукупностей складаються з елементів, що зв'язані між собою необхідним чином? Юрба на вулиці, очевидно, не відповідає тим критеріям, які зафіксовані вище. Чому? Тому що будь-який учасник вуличного натовпу є автономним, незалежним, нічим не пов'язаним з іншими.

Трудовий колектив є дещо іншою сукупністю людей. Він завше структурований. Між різними його структурами існують певні відносини, визначені статутом підприємства чи закладу, який регулює відносини не лише між структурами, але й між людьми, які даний колектив складають. Відносини між працюючими в колективі є усталеними, кожен індивід має свої службові обов'язки. Це означає, що члени колективу пов'язані між собою певними відносинами, які, допоки людина працює в даному колективі, вони для неї є обов'язковими. Це означає, що виконувати їх конче необхідно. Іншими словами, якщо ім'ярек є членом колективу, то підкорятись загальним правилам конче необхідно, інакше йому загрожує звільнення. Тобто трудовий колектив відповідає поняттю «система». Однак, зауважимо, що кожен працюючий може звільнитись за власним бажанням. Тоді він перестає бути не лише необхідною одиницею колективу, він перестає бути елементом даної структури взагалі.

Трудовий колектив, звичайно ж, є системою, але дана система, як бачимо, пов'язує свої елементи в єдине ціле тільки допоки робітник не звільниться. А це означає, що справжня, глибока необхідність між елементами трудового колективу відсутня.

Принципово інші відносини існують між рідними братами та сестрами. Вони є представниками однієї родини. Відносини між ними як рідними людьми є необхідними за визначенням, тому що ніхто із них не може «звільнитись» від таких зв'язків «за власним бажанням». І взагалі від родинних зв'язків «звільнитись» неможливо. Навіть, коли з тих чи інших причин діти одних батьків можуть не знати про існування один одного, все одно вони не перестають бути братами і сестрами. Необхідний родинний зв'язок між ними забезпечується спільним походженням. Звичайно ж, мова не йде про формальні юридичні установлення, коли, наприклад, позбавляють батьківських прав, або покинутих дітей усиновляють чи удочеряють небіологічні батьки. Мова йде про ті риси, які діти одних і тих же батьків успадковують. А це може бути як біологічна конституція, так і спадкові хвороби, які, звичайно ж, успадковуються не від прийомних батьків, а від біологічних.

Одним словом, необхідні зв'язки між елементами системи, тут родинної, забезпечуються спільним походженням, походженням від одних батьків. Необхідний характер відносин між членами родини обумовлений генетично. Це те, що у філософії називається категоріальною основою синтезу, або першопочатком, якщо мова йде

про світ у цілому.

Сьогодні вже ніхто не називає філософію наукою наук, однак, вона, як і раніше виконує функцію системного мислення найвищого ґатунку. Найвищого в тому сенсі, що інші науки свої знання також систематизують, намагаються його впорядкувати, створити систему, але жодна природнича чи загальноосвітня наука цілісність світу відобразити не здатна. А перед кожною практичною людиною завше стоїть задача впорядкування усіх наявних знань у цілісну систему. Таке впорядкування можливе лише через теоретичне мислення філософського ґатунку.

Отож, якщо є наміри сформувані в учнів та студентів системне, а значить, теоретичне мислення, слід допомогти їм освоїти філософію, яка ще з часів свого виникнення в особі найкращих її представників прагнула пізнати світ як єдине ціле. Для цього практично усі перші філософи прагнули віднайти те первоначало, з якого можна було б вивести все розмаїття світу. І хоч кожен із них в якості первоначала називав щось своє, часто вигадуючи його, тим не менш усі ці фантазії переслідували одну і ту ж мету: віднайти основу, з якої можна було б вивести, як ми уже вище сказали, все розмаїття світу і, таким чином, представити, або точніше, зрозуміти цілісність світу, його впорядкованість, системність.

Підготовка молоді у школах та університетах під сучасну пору має низку проблем, які пов'язані з широким розповсюдженням цифрових носіїв інформації. З одного боку, наявність таких засобів значно спрощує пошук та засвоєння інформації, але з іншого, завдяки швидкому переходу від однієї інформації до іншої, недостатньо глибокого її засвоєння, формується фрагментарне мислення калейдоскопічного характеру. Не сприяють формуванню понятійного мислення і «кліпові» відеоролики. В таких умовах роль філософії в структурі навчальних дисциплін переоцінити неможливо.

Системності знань, яку плекають окремі науки явно недостатньо. Це відчувається особливо тоді, коли на заняттях з філософії студенти часто навіть не здогадуються, що вони можуть використати уже наявні у них знання з окремих дисциплін для аналізу філософських проблем і навпаки, філософські істини для поглибленого і, головне, практичного застосування знань, отриманих на заняттях з математики, фізики, біології і т. п.

*О. Є. Висоцька*

## **ЦИФРОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ЦИФРОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НА ТЛІ НОВОГО КОМУНІКАТИВНОГО ВИБУХУ**

Сучасне цифрове середовище є важливим джерелом соціокультурного розвитку та освіти дітей та молоді. Фактично медіа стали інструментом неформальної освіти, яка набуває все більшої популярності, призводячи до масштабної кризи інститутів формальної освіти (якими традиційно виступають заклади вищої, середньої і дошкільної освіти). Засобом виходу із кризової ситуації є зрощення традиційних та новітніх форм організації освітнього простору, поєднання очної та дистанційної, синхронної та асинхронної, змішаної та адаптивної, хмарної та мобільної форм навчання.

Цифрові технології трансформують не тільки загальні форми організації освітнього простору, змінюється характер взаємодії у системі «вчитель-учень». Все більш активною стає роль того, хто навчається. Учень або студент самостійно визначає свою освітню стратегію, тобто відбувається індивідуалізація навчання, тоді як на педагога покладається координативна (кураторська) та підтримуюча (тьюторська) функції.

Вплив Інтернету на суспільство та освіту має тотальний характер: змінюється ритміка життя сучасної людини, світосприйняття та способи мислення. Зокрема, збільшення перебування у віртуальному середовищі (особливо завдяки застосуванню новітніх гаджетів та мобільного Інтернету) вже призвело до скорочення сну